

Emphatic component of social intellect is largely dependent on what shape of the behavior the person chooses as a priority that he / she expects his / her business associated with the complex of interpretative value in relation to the world of the person. Emphatic component of social intellect is also dependent on what the person expects from other subjects of interpersonal interaction, what valuable interpretative complex of relation to the surround world it was formed inside the person, what possibilities the subject has when we tell about the usage of anticipation mechanisms in solving various problems of professional and social life.

Key words: intellect, social intellect, socio-cultural approach, cognitive, mnemonic and emphatic substructures of social intellect.

Отримано 8.03.2016

УДК 159.920.7:[965-12]

Івашкевич Ірина Владиславівна

ГОТОВНІСТЬ ФАХІВЦЯ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Івашкевич І. В. ГОТОВНІСТЬ ФАХІВЦЯ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.

В статті проаналізовано готовність як пресубпозицію особистості до виконання професійної діяльності. Окреслено структурні складові готовності фахівця до виконання професійної діяльності як інтегративного особистісного соціально-психологічного новоутворення, яке може бути інтерпретованим на рівні ціннісних орієнтацій, на рівні аксіопсихіки особистості. Описано зміст аспектів професійної компетентності фахівця: смислового аспекту, проблемно-практичного та комунікативного аспектів тощо. Зазначено, що смисловий аспект передбачає адекватність осмислення ситуації в більш загальному соціокультурному контексті, тобто в контексті стійких мультикультурних зразків розуміння, ставлення, оцінки, сенсів. Наголошено, що проблемно-практичний аспект професійної компетентності фахівця забезпечує адекватність розпізнавання ситуації, адекватне формування цілей та ефективну реалізацію завдань та задач в професійній діяльності. Показано, що комунікативний аспект передбачає здійснення суб'єктом продуктивного спілкування в ситуаціях соціокультурного змісту з урахуванням відповідних міжкультурних зразків комунікації та взаємодії. В статті окреслено структуру професійної компетентності фахівців різних сфер професійної діяльності. Проаналізовано психологічні умови формування професійної компетентності студентів професійно-технічних навчальних закладів. Окреслено зміст та структуру психолого-акмеологічних досліджень щодо професійної компетентності фахівців.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна діяльність, готовність фахівця до виконання професійної діяльності, смисловий аспект, проблемно-практичний аспект, комунікативний аспект.

Івашкевич И. В. ГОТОВНОСТЬ СПЕЦИАЛИСТА К ВЫПОЛНЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И СТАНОВЛЕНИЕ ЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ.

В статье проанализирована готовность как пресубпозиция личности к выполнению профессиональной деятельности. Определены структурные составляющие готовности специалиста к выполнению профессиональной деятельности как интегративного личностного социально-психологического новообразования, которое может быть интерпретировано на уровне ценностных ориентаций и на уровне аксиопсихики личности. Детализировано содержание аспектов профессиональной компетентности специалиста: смыслового аспекта, проблемно-практического и коммуникативного аспектов. Отмече-

но, что смысловой аспект предполагает адекватность осмысления ситуации в более общем социокультурном контексте, то есть в контексте устойчивых мультикультурных образцов понимания, отношения, оценки, смыслов. Указано, что проблемно-практический аспект профессиональной компетентности специалиста обеспечивает адекватность распознавания ситуации, адекватное формирование целей и эффективную реализацию заданий и задач в профессиональной деятельности. Показано, что коммуникативный аспект предполагает осуществление субъектом продуктивного общения в ситуациях социокультурного содержания с учётом соответствующих межкультурных образцов коммуникации и взаимодействия. В статье описана структура профессиональной компетентности специалистов различных сфер профессиональной деятельности. Проанализированы психологические условия формирования профессиональной компетентности студентов профессионально-технических учебных заведений. Определены содержание и структура психолого-акмеологических исследований по вопросам профессиональной компетентности специалистов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, профессиональная деятельность, готовность специалиста к выполнению профессиональной деятельности, смысловой аспект, проблемно-практический аспект, коммуникативный аспект.

Вступ. Аналіз теорій та концепцій психологічної науки щодо визначення професійної компетентності фахівця свідчить про те, що поняття «компетентність» знаходиться в одному категоріальному просторі з такими дефініціями, як «обізнаність» (знання, грамотність, поінформованість), «підготовленість» (підготовка, здатність), «готовність», «авторитетність»; діяти компетентно означає зі знанням справи, майстерно, кваліфіковано, вміло і т.д. виконувати власну професійну діяльність [4, с.15]. Отже, саме по собі поняття професійної компетентності є доволі складним, інтегративним уявленням, яке вміщує багато складових, що за своєю суттю позначають той чи інший ряд психологічних чи психічних явищ, які, у свою чергу, зумовлюють структуру професійної компетентності фахівця. Так, в даному підрозділі дисертації зробимо спробу проаналізувати всі ці напрямки та моменти, які й визначатимуть структуру професійної компетентності фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях М. І. Д'яченка та Л. О. Кандибовича [3], А. В. Кайдаша [4], І. П. Лотової [8], І. М. Матійків [9], О. О. Прохорова [10] та ін. феномен професійної компетентності фахівця розглядається з точки зору готовності спеціаліста до виконання власної професійної діяльності. Дослідження, проведені О. О. Прохоровим [10, с. 54], дають підстави визначити такі функції готовності до виконання професійної діяльності, як:

1. Регуляторна, яка виявляється в здатності особистості до використання необхідних для даної професійної ситуації прийомів і способів довільної регуляції психічних станів. Детермінантою розвитку системи регуляції є інтегрувальна функція станів, а формування механізмів – зв'язки між станами в межах функціональної структури психіки особистості. Завдяки регуляторній функції готовності забезпечується стресостійкість суб'єкта у проблемних ситуаціях та ситуаціях когнітивного дисонансу.

2. Інтегрувальна функція, що фасилітує зростання кількості типових психічних станів даного суб'єкта в процесі виконання професійної діяльності.

3. Відображувальна, яка пов'язана з детермінацією психічних станів умовами соціальної практики.

4. Формувальна функція, яка в умовах звичної для людини діяльності в результаті прийнятних для особистості психічних станів фасилітує відмінності у більш-менш стійких психічних характеристиках суб'єкта.

Отже, готовність особистості до виконання певного виду діяльності є активним станом особистості, настановленням на реалізацію певної поведінки, що актуалізує мотиви, здібності й здатності людини. Психологічними передумовами виникнення готовності до виконання професійної діяльності є розуміння її мети та змісту, усвідомлення відповідальності, бажання досягти успіху, визначення послідовності виконання дій, впровадження потрібних для досягнення мети прийомів і способів роботи тощо [11, с. 97-98].

Проте, не всі питання до сих пір залишаються розв'язаними в науковій царині. Зокрема, це питання готовності фахівця до виконання професійної діяльності та становлення, в зв'язку з цим, його професійної компетентності.

Тому завданнями нашої статті є:

1. Проаналізувати готовність як пресубпозицію особистості до виконання професійної діяльності.

2. Окреслити структурні складові готовності фахівця до виконання професійної діяльності як інтегративного особистісного соціально-психологічного новоутворення, яке може бути інтерпретованим на рівні ціннісних орієнтацій, на рівні аксіопсихіки особистості.

3. Описати зміст аспектів професійної компетентності фахівця: смислового аспекту, проблемно-практичного та комунікативного аспектів тощо.

4. Окреслити структуру професійної компетентності фахівців різних сфер професійної діяльності.

5. Проаналізувати психологічні умови формування професійної компетентності студентів професійно-технічних навчальних закладів.

6. Окреслити зміст та структуру психолого-акмеологічних досліджень щодо професійної компетентності фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готовність як пресубпозицію особистості до виконання професійної діяльності розглядають М. І. Д'яченко та Л. О. Кандибович. Вчені виходять з того, що в процесі здійснення професійної діяльності виявляються як стійкі якості особистості, так і ситуативні психічні стани, пов'язані з даною професією. Готовність в цьому розумінні можна вважати особистісною характеристикою, що висвітлює особливості пристосування суб'єкта до виконання ефективної діяльності, внутрішнє налаштування особистості на певну поведінку під час виконання професійних задач, настановлення на активні та найбільш доцільні дії в даній соціальній взаємодії [3]. Ключовими компонентами готовності в цьому розумінні є, поряд із стійкими якостями особистості, ситуативні психічні стани і внутрішнє налаштування особистості на виконання професійної діяльності.

Отже, готовність є досить складним інтегративним особистісним новоутворенням, що виникає в процесі підготовки людини до виконання певного виду діяльності. Так, в психологічній літературі зазначається, що готовність до дії – це настановлення, що потребує актуалізації певних

знань, умінь, навичок; при цьому готовність до протидії виникає, як правило, в ситуаціях когнітивного дисонансу.

Під готовністю фахівця до виконання професійної діяльності І. Б. Котова і Є. М. Шиянов розуміють інтегративне особистісне соціально-психологічне новоутворення, яке може бути інтерпретовано на рівні ціннісних орієнтацій, на рівні аксіопсихіки особистості тощо. Функціонально в її структурі виділяють, з одного боку, психологічну, психофізіологічну і фізичну готовність, а, з іншого, – науково-теоретичну і практичну складові готовності фахівця [7]. Отже, під станом готовності до виконання професійної діяльності І. Б. Котова та Є. М. Шиянов розуміють ціннісний стан особистості, який виражається у фасилітації психіки суб'єкта на подолання труднощів, що заважають досягненню результативності та якості в її виконанні. Тому готовність до виконання професійної діяльності складатиметься із мотиваційних, операціональних, вольових, орієнтаційних та оцінювальних компонентів, а також вміщуватиме інтегральний компонент стресостійкості особистості [7, с. 56].

Крім готовності до структури професійної компетентності спеціаліста входить система соціально- та особистісно-значущих компетенцій, загальнокультурних компетенцій тощо. Деякі вчені зазначають, що професійна компетентність вміщує аспекти. Зокрема, М. С. Розов описує останню як сукупність трьох аспектів:

- смислового, що передбачає адекватність осмислення ситуації в більш загальному соціокультурному контексті, тобто в контексті стійких мультикультурних зразків розуміння, ставлення, оцінки, сенсів;
- проблемно-практичного, що забезпечує адекватність розпізнавання ситуації, адекватне формування цілей та ефективну реалізацію завдань та задач в професійній діяльності;
- комунікативного, який передбачає здійснення суб'єктом продуктивного спілкування в ситуаціях соціокультурного змісту з урахуванням відповідних міжкультурних зразків комунікації та взаємодії [11, с. 87].

При цьому мається на увазі, що людина вирізняється загальнокультурною компетентністю, якщо вона компетентна (у трьох зазначених вище аспектах) в ситуаціях, які виходять за межі її професійної сфери. У структурі професійної компетентності провідна роль відводиться проблемно-практичному аспекту, а в загальнокультурній – смислового і комунікативному. В цілому, досить важливими є всі три аспекти, оскільки професійна освіта спрямована на підготовку людини, компетентної в багатьох галузях знань та діяльності, на виховання особистості із високим рівнем розвитку загальної культури.

Вивчаючи психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови, С. В. Цимбал виокремила психолого-педагогічні особливості використання іноземної мови у процесі формування професійної компетентності суб'єктів навчання, визначила, теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила психолого-педагогічні умови ефективного формування професійної компетентності майбутнього фахівця тощо. З урахуванням структури феномену готовності до ви-

конання діяльності С. В. Цимбал розробила та експериментально перевірила практичну модель формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови [13]. Ця модель вміщує: 1) принципи та підходи щодо формування сучасного компетентного фахівця; 2) принципи особисто зорієнтованої парадигми освіти; 3) особливості використання особистісно зорієнтованих технологій навчання та виховання; 4) психолого-педагогічні умови формування компетентного фахівця засобами іноземної мови; 5) якості сучасного компетентного фахівця; 6) психологічний портрет сучасного компетентного фахівця; 7) структура професійної компетентності сучасного фахівця; 8) інноваційні методики вивчення іноземних мов та система заходів з формування компетентного фахівця засобами іноземної мови [13, с.15].

Подібний підхід є концептуально близьким до бачення проблеми В. А. Костенком, який вивчав особливості формування професійної компетентності молодшого управлінського складу кримінально-виконавчих установ. У працях В. А. Костенка проаналізовано особливості та специфіку професійної діяльності молодшого управлінського складу кримінально-виконавчих установ; обґрунтовано поняття і сутність професійної компетентності молодшого управлінського складу кримінально-виконавчих установ та розроблено її структуру з урахуванням особливостей готовності фахівця до виконання професійної діяльності. Виявлено критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності молодшого інспектора відділу нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ в процесі фахової підготовки; визначено комплекс психолого-педагогічних умов, що сприяють підвищенню ефективності формування професійної компетентності майбутніх фахівців з нагляду та безпеки кримінально-виконавчих установ. На основі результатів проведених досліджень В. А. Костенком було розроблено та експериментально перевірено модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців з нагляду та безпеки кримінально-виконавчих установ в процесі фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах [6].

У роботах В. А. Костенка запропоновано структуру професійної компетентності молодшого інспектора відділу нагляду і безпеки, яка складається з п'яти взаємопов'язаних компонентів: цілемотиваційного (мотиви, настановлення, ціннісні орієнтації, спрямованість); змістового (професійні знання); предметно-практичного (професійні уміння та навички); особистісного (професійно важливі особистісні якості та досвід); рефлексивного (самооцінка, професійна самосвідомість). І хоча визначальним у функціональному плані був обраний змістовий компонент, провідну роль у структурі професійної компетентності фахівця В. А. Костенко відводить цілемотиваційному компоненту, який характеризує готовність фахівця до виконання ефективної діяльності [6, с. 11-12].

Проблеми формування професійної компетентності журналістів засобами іншомовних періодичних видань були досліджені в роботах І. М. Чемерис [12]. Так, І. М. Чемерис зазначає, що «компетентність» як складне особистісне новоутворення означає практичну готовність та здатність людини здійснювати діяльність в певній фаховій галузі; професійна компетентність передбачає

оволодіння людиною знаннями, уявленнями, навичками, мотивами, цінностями, досвідом здійснення діяльності тощо. Професійна компетентність журналіста складається із мотиваційної та операційної сфер та передбачає знання гуманітарних, соціально-економічних, фундаментальних, професійно зорієнтованих дисциплін; сформованість комунікативної компетентності, за допомогою якої журналіст реалізує професійні, психологічні, риторичні функції; набуття фахівцем загальних та професійних вмінь, що експлікуються через ціннісно-мотиваційні характеристики, світоглядну та соціально-політичну позицію особистості; ампліфікацію індивідуально-психологічних особливостей індивіда через особистісний та професійно значущий досвід [12, с. 15].

Близькими за контекстом є роботи І. М. Матійків, який дослідив психологічні умови формування професійної компетентності студентів професійно-технічних навчальних закладів. З урахуванням механізмів формування готовності особистості до виконання професійної діяльності науковець обґрунтував психолого-педагогічні особливості професійного становлення майбутніх фахівців сфери обслуговування, розкрив сутність понять «професійна компетентність», «ключові компетенції», що надало можливість уточнити структуру професійної компетентності фахівця сфери обслуговування, яка вміщувала базовий компонент готовності до професійної діяльності. В ході досліджень І. М. Матійковим також виявлено об'єктивні і суб'єктивні чинники формування професійної компетентності студентів професійно-технічних навчальних закладів, розроблено психологічні критерії її сформованості та визначено рівні останньої: низький, середній і високий тощо [9, с. 15].

На нашу думку, готовність фахівця до виконання професійної діяльності має бути базовим, але далеко не єдиним компонентом професійної компетентності спеціаліста, адже не можна нівелювати знання, вміння та навички особистості, її здібності та здатності, нарешті, – компетенції, якими обов'язково має володіти сучасний фахівець.

Парадигмально близькою до описаних концепцій професійної компетентності є позиція авторів, які тлумачать професійну компетентність як професійну підготовленість і, отже, – здатність суб'єкта до виконання завдань, задач і обов'язків професійної діяльності [1; 2]. На думку П. О. Бабенко, компетентність – це сукупність професійних властивостей, тобто здатностей реалізувати посадові дії на певному рівні [1, с. 6]. Також Л. М. Дибкова вважає, що до структури професійної компетентності входять теоретична та практична готовності особистості до виконання професійних функцій [2, с. 7-8].

Аналогічне за змістом визначення пропонує І. Х. Климкович, який розуміє професійну компетентність як здатність розв'язувати завдання та задачі на певному рівні кваліфікації з метою задоволення своїх потреб [5]. Оскільки у даному визначенні згадується певний рівень кваліфікації, то можна припустити, що автор має на увазі оволодіння суб'єктом професійної діяльності спеціальними знаннями, вміннями та навичками.

Аналізуючи сучасні психолого-акмеологічні дослідження, І. Л. Лотова робить висновок, що професійна компетентність – це не тільки наявність знань

і досвіду, а й уміння дотично певній ситуації виконати власні функції, оскільки професійна компетентність включає, крім загальних фахових знань, також і знання можливих наслідків, конкретного способу здійснення впливів, використання умінь і досвіду у професійній діяльності [8]. У даному визначенні, знову ж таки, актуалізується функціональний аспект професійної компетентності, тобто готовність фахівця до виконання своїх професійних обов'язків з урахуванням знань, вмінь, та навичок, необхідних для даної професійної сфери.

Традиційною є позиція авторів, які розглядають структуру професійної компетентності системно, через призму так званого «компетентнісного підходу», а саме завдяки перерахуванню базових та додаткових компетенцій, які впливають на становлення професійної компетенції фахівця. Так, Л. М. Дибкова пропонує авторську структуру компонентів професійної компетентності спеціаліста:

а) компетенції у сфері економічної діяльності (економічне мислення, володіння методами економічного аналізу та проектування економічної діяльності, наявність системного уявлення про структури і тенденції розвитку української і світової економіки, знання принципів прийняття й реалізації економічних та управлінських рішень на мікро- і макрорівнях, створення і розвиток власної економічної позиції тощо);

б) компетенції у інших сферах професійної діяльності (система знань з фінансів, маркетингу, аудиту, міжнародної економіки, права, менеджменту тощо);

в) інформаційна компетенція (ефективне застосування інформаційних технологій та відповідних програм);

д) комунікативна компетенція (знання ділового етикету та основ конфліктології, толерантність до існування інших поглядів, ефективна групова взаємодія, позитивне настановлення щодо себе і оточуючих та ін.);

е) компетенція у сфері самовизначення і саморегуляції особистісних якостей (адекватна самооцінка, впевненість у собі, самоконтроль, самоефективність, високий рівень мотивації досягнень, визнання необхідності здійснення неперервної самоосвіти протягом життя тощо) [2, с. 6].

У працях П. О. Бабенко запропоновано компетентнісну модель майбутнього лікаря. Так, П. О. Бабенко стверджує, що інтегральним результатом становлення професійної компетентності майбутнього професіонала постає становлення у людини багатофункціональних компетенцій, які дозволяють їй самостійно розв'язувати професійні проблеми та задачі. Проаналізувавши ряд проведених емпіричних досліджень, П. О. Бабенко стверджує, що якщо лікар є толерантним, то це означає, що його професійна компетентність сформована на належному рівні. Фактично, науковець ототожнює толерантність та професійну компетентність. Так, П. О. Бабенко зазначає, що толерантність як професійна компетентність лікаря буде адекватно впливати на виявлення причин хвороби пацієнта і формувати відповідне ставлення до хворого незалежно від того, в якому душевному стані знаходиться пацієнт. Лікар зобов'язаний взаємодіяти з хворим, має адекватно вибудовувати взаємостосунки, намагаючись вилікувати пацієнта з урахуванням принципів діалогу та професійної дискусії з проблем здоров'я. Також П. О. Бабенко стверджує, що розвиток професійної

компетентності лікаря формує вміння не тільки професійно адекватно будувати взаєностосунки з пацієнтом, а й здатність дотримуватися правил професійної етики. Для досягнення завдань своєї професійної діяльності лікарю слід встановлювати з пацієнтом зону довірчих відносин, які допоможуть отримати більш повне і глибоке розуміння медичних проблем пацієнта. У цьому плані вміння встановлювати довірчі відносини з пацієнтом або виявляти толерантність як професійну компетентність забезпечуватиме взаєморозуміння, ефективність у розв'язанні поставлених завдань та задач [1, с.15-16].

На нашу думку, ототожнювати толерантність та професійну компетентність, як це зроблено у працях П. О. Бабенко, є неприпустимим. Адже толерантність є особистісною якістю, яка, безперечно, має бути у сучасного лікаря, тоді як професійна компетентність є інтегративним утворенням, яке вміщує не лише особистісні характеристики індивіда, а й складові діяльності людини, що лише у своїй сукупності та системі можуть представляти цілісну модель професійної компетентності фахівця.

Висновки і подальші перспективи досліджень. Отже, проблема професійної компетентності в психології розглядається у поєднанні з проблемами становлення готовності особистості до виконання професійної діяльності, формування соціалізації фахівця, набуття спеціалістами базових та спеціальних компетенцій, особистісного та професійного зростання тощо.

Професійна компетентність – це складне, системне явище, що включає в себе знання, вміння, навички, професійно значущі якості особистості фахівця, що забезпечують виконання ним власних професійних обов'язків; це – підготовленість працівника до виконання професійних функцій, пов'язаних зі спеціалізацією. Професійна компетентність як складне системне явище складається з компонентів: мотиваційного, змістового, процесуально-операційного, діяльнісно-процесуального, функціонально-особистісного та інших.

Становлення професійної компетентності передбачає активну і усвідомлену трансформацію наявних особистісних характеристик відповідно до особливостей обраної професії. При цьому, професійне становлення особистості являє собою процес структурно-динамічного розвитку суб'єкта, в ході якого формуються і розвиваються професійно важливі якості особистості, адекватні форми її професійної активності, які відповідають соціальним і професійним вимогам та настановленням індивіда. Фундаментальною умовою становлення професійної компетентності фахівця є необхідність змін, перетворення свого внутрішнього світу і пошук нових можливостей самореалізації в професійному плані, тобто, – підвищення свого рівня професійної компетентності.

На жаль, структура професійної компетентності майбутніх юристів та питання психологічних особливостей становлення професійної компетентності фахівців юридичної галузі діяльності не було предметом спеціальних, в тому числі – емпіричних – досліджень. Отже, зважаючи на існуючі теоретичні та практичні передумови вивчення даної проблеми, виникає суттєва необхідність її спеціального аналізу як в теоретичному, так і в експериментальному плані, що буде зроблено в наступних наших публікаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бабенко П. А.* Толерантность – интегративная компетентность в профессиональном образовании будущих врачей / Полина Александровна Бабенко // Материалы научной конференции : «Образование в транзитивном обществе». – Ростов-н/Д : РГУ, 2006. – С. 31-34.
2. *Дибкова Л. М.* Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : Автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Людмила Миколаївна Дибкова. – К., 2006. – 20 с.
3. *Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А.* Психологические проблемы готовности к деятельности / Михаил Иванович Дьяченко, Лев Александрович Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 175 с.
4. *Кайдаш А. В.* Психологические особенности профессиональной компетентности сотрудников правоохранительных органов : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Андрей Васильевич Кайдаш. – Ставрополь : РГБ, 2006. – 230 с.
5. *Климкович И. Г.* Модель специалиста медицинского профиля / Изабелла Георгиевна Климкович. – М. : МЗ СССР, ЦОЛИУВ, 1986. – 36 с.
6. *Костенко В. А.* Формування професійної компетентності молодшого начальницького складу кримінально-виконавчих установ : Автореф. дис. ... канд. педагог. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Василь Андрійович Костенко. – Хмельницький, 2008. – 22 с.
7. *Котова И. Б., Шиянов Е. Н.* Педагог: профессия и личность / Изабелла Борисовна Котова, Евгений Николаевич Шиянов. – Ростов-на-Дону, 1997. – 141 с.
8. *Лотова И. П.* Психологические условия эффективности профессиональной деятельности работников социальных служб / Ирина Петровна Лотова. – М. : Изд-во МГСУ «Союз», 1999. – 127 с.
9. *Матійків І. М.* Психологічні умови формування професійної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування : Автореф. дис. ... канд. психолог. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Ірина Миколаївна Матійків. – Івано-Франківськ, 2008. – 21 с.
10. *Прохоров А. О.* Функциональные структуры психических состояний / Александр Октабринович Прохоров // Психологический журнал, 1996. – Т. 17. – № 3. – С. 47–54.
11. *Розов Н. С.* Ценности в проблемном мире: философские основания и социальные приложения конструктивной аксиологии / Николай Сергеевич Розов. – Новосибирск : Изд-во Новосибирского ун-та, 1998. – 292 с.
12. *Чемерис І. М.* Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : Автореф. дис. ... канд. педагог. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Інна Михайлівна Чемерис. – К., 2008. – 20 с.
13. *Цимбал С. В.* Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови : Автореф. дис. ... канд. педагог. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Світлана Володимирівна Цимбал. – К., 2006. – 20 с.

REFERENCES transliterated

1. *Babenko, P.A. (2006).* Tolerantnost' – integrativnaya kompetentnost' v professional'nom obrazovanii budushhix vrachej [*Tolerance as the integrative*

- competence in professional education of future doctors*]. *Образование в транзитивном обществе – Education in the transited society*, 31-34 [in Russian].
2. Dybkova, L.M. (2006). *Indywidualny podchid u formuvanni profesijnoji kompetentnosti majbutnich ekonomistiv [Individual approach in the process of developing the professional competence of future economists]*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
 3. D'yachenko, M.I., Kandybovich, L.A. (1976). *Psixologicheskie problemy gotovnosti k deyatel'nosti [Psychological problems of readiness to the activity]*. Minsk: BGU [in Russian].
 4. Kajdash, A.V. (2006). *Psixologicheskie osobennosti professional'noj kompetentnosti sotrudnikov pravooxranitel'nyx organov [Psychological peculiarities of professional competence of employees of law enforcement bodies]*. Extended abstract of candidate's thesis. Stavropol [in Russian].
 5. Klimkovich, I.G. (1986). *Model' specialista medicinskogo profilya [The model of the professional in medicine]*. – Moscow: MZ SSSR, COLIUV [in Russian].
 6. Kostenko, V.A. (2008). *Formuvannia profesijnoji kompetentnosti molodshoho nachal'nyckoho skladu kryminal'no-vykonavchych ustanov [The development of the professional competence of junior officers of penal institutions]*. Extended abstract of candidate's thesis. Khmelnytskyi [in Ukrainian].
 7. Kotova, I.B., Shiyarov, E.N. (1997). *Pedagog: professiya i lichnost' [A teacher: a profession and a person]*. Rostov-na-Donu [in Russian].
 8. Lotova, I.P. (1999). *Psixologicheskie usloviya e'ffektivnosti professional'noj deyatel'nosti rabotnikov social'nyx sluzhb [Psychological conditions of the efficiency of professional activity of workers of social institutions]*. Moscow: MGSU «Soyuz» [in Russian].
 9. Matijkiw, I.M. (2008). *Psycholohichni umovy formuvannia profesijnoji kompetentnosti uchniv profesijno-technichnyx navchal'nyx zakladiv sfery obsluhovuvannia [Psychological conditions of the development of professional competence of students of vocational schools of service sector]*. Extended abstract of candidate's thesis. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
 10. Proxorov, A.O. (1996). *Funktional'nye struktury psicheskix sostoyanij [The functional structures of mental states]*. *Psixologicheskij zhurnal – Psychological magazine*, Vol. 17, 3, 47-54 [in Russian].
 11. Rozov, N.S. (1998). *Cennosti v problemnom mire: filosofskie osnovaniya i social'nye prilozheniya konstruktivnoj aksiologii [Values in a problematic world: philosophical foundations and social applications of constructive axiology]*. Novosibirsk: Novosibirsk un-t [in Russian].
 12. Čemerys, I.M. (2008). *Formuvannia profesijnoji kompetentnosti majbutnich zhurnalistiv zasobamy inšomovnyx periodychnych vydań [The development of a professional competence of future journalists by means of foreign periodicals]*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
 13. Cymbal, S.V. (2006). *Psycholohichni osoblyvosti formuvannia profesijnoji kompetentnosti majbutnich specialistiv zasobamy inozemnoji movy [Psychological peculiarities of the development of professional competence of future specialists by means of a foreign language]*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

Ivashkevych I.V. READINESS OF THE PERSON TO PERFORM PROFESSIONAL ACTIVITY AND THE DEVELOPMENT OF A PROFESSIONAL COMPETENCE OF A SPECIALIST. The article deals with the problem of readiness of a person to perform professional activity from the point of view of his/her subposition to take part in this kind of the activity. The author of the article outlined structural components of readiness of a specialist to perform pro-

professional activity. This readiness was shown as a professional integrative personal socially-psychological quality, which could be interpreted at the level of values, at the level of axiological characteristics of a person. The author of the article described the content of aspects of a professional competence of a person: a semantic aspect, a problem-practical aspect and also a communicative aspect. It was indicated that a semantic aspect provided adequate understanding of the situation in a more general socio-cultural context, in the context of multicultural understanding, attitudes, evaluations, meanings. It was emphasized that a problem-practical aspect of a professional competence of a person was provided adequate recognition of the situation, adequate formation of goals and effective implementation of the objectives and tasks in professional activities. It was shown that the communicative aspect involved a productive dialogue in situations of social and cultural content with the purpose to support intercultural communication and interaction. The article also deals with the problem of a structure of professional competence of a specialists in different fields of professional activity. Psychological conditions of the development of professional competence of students at vocational schools were analyzed. The content and the structure of psycho-acmeological researchers of professional competence of specialists were shown.

Key words: professional competence, professional activity, professional readiness of a specialists to perform professional activity, a semantic aspect, a problem-practical aspect, a communicative aspect.

Отримано 8.03.2016

УДК 616+159.9:656.13

Кабанцева Анастасія Валеріївна

МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АВТОТРАНСПОРТНОЇ МЕДИЦИНИ

*«Так много умеющих предвидеть и
так мало умеющих предупредить»*

*Вячеслав Брудзинский
(польский сатирик)*

Кабанцева А. В. МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АВТОТРАНСПОРТНОЇ МЕДИЦИНИ. В останні роки роль людського фактору в астрімкому ускладненні управління технічними системами підвищується швидше, ніж відбувається наукове обґрунтування досвіду експлуатації техніки в сучасному інформаційно-технічному потоці. Найбільша проблема лежить в площині високої ціни людської помилки в системі автомобільних перевезень, бо кількість загиблих і постраждалих зростає в геометричній прогресії. Дана стаття присвячена проблемам автотранспортної медицини та правовому врегулюванню забезпечення психологічного супроводу водіїв професіоналів. Представлені матеріали містять статистику дорожньо-транспортних пригод деяких країн, аналіз вітчизняної законодавчої бази організації безпеки дорожнього руху, наведено досвід безпеки дорожнього руху європейських країн в яких функціонують адекватні механізми зниження аварійності на 25-45% (Германія, Польща), наведені дані емпіричних досліджень медико-психологічного обстеження водіїв професіоналів. У обстеженого контингенту виявленні порушення когнітивно-пізнавальної сфери, порушення психофізіологічних процесів, визначені дезадаптивні властивості особистості. Отримані результати підтверджують необхідність включення до медичного огляду психологічних обстежень, вітчизняне законодавство потребує удосконалення до рівня європейських стандартів. Істотною умовою